

12. Baron-Cohen, S. (2000). *Theory of mind and autism: A review. International Review of Research in Mental Retardation*, 23, 169–184.
13. Выготский Л.С. (1984). *Мышление и речь*. Москва: Педагогика.
14. Выготский Л.С. (1983). *Собрание сочинений: в 6 т. Т. 5. Основы дефектологии*. Москва: Педагогика.
15. Gindis, B. (1999). *Vygotsky's vision: Reshaping the practice of special education for the 21st century. Remedial and Special Education*, 20(6), 333–340.
16. Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
17. Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (2006). *The bioecological model of human development*. In: Damon, W., & Lerner, R. M. (Eds.), *Handbook of Child Psychology (6th ed., Vol. 1, pp. 793–828)*. New York: Wiley.
18. Durkin, M. S., Maenner, M. J., Baio, J., et al. (2017). *Autism spectrum disorder among US children (2002–2010): Socioeconomic, racial, and ethnic disparities. American Journal of Public Health*.
19. Lovaas, O. I. (1987). *Behavioral treatment and normal educational and intellectual functioning in young autistic children. Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55(1), 3–9.
20. Cooper, J. O., Heron, T. E., Heward, W. L. (2007). *Applied Behavior Analysis (2nd ed.)*. Upper Saddle River, NJ: Pearson.
21. Rogers, C. R. (1951). *Client-Centered Therapy: Its Current Practice, Implications and Theory*. Boston: Houghton Mifflin.
22. Rogers, S. J., Vismara, L. A. (2008). *Evidence-based comprehensive treatments for early autism. Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 37(1), 8–38.
23. Tager-Flusberg, H., Paul, R., & Lord, C. (2005). *Language and communication in autism*. In: Volkmar, F. et al. (Eds.), *Handbook of Autism and Pervasive Developmental Disorders*. Hoboken, NJ: Wiley.
24. Lord, C., Rutter, M., DiLavore, P. C., Risi, S. (2012). *Autism Diagnostic Observation Schedule (ADOS-2)*. Los Angeles: Western Psychological Services.

УДК 376.112.4

МРНТИ 14.29.01

DOI <https://doi.org/10.51889/2960-1673.2026.85.2.004>

Ибраимова Айдана Асқатқызы
«Арнайы және инклюзивті білім беруді дамытудың Ұлттық ғылыми-практикалық
орталығы» РММ, Алматы, Қазақстан

ЕРТЕ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРМЕН ТОПТЫҚ ЖҰМЫСТЫ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШАРТТАРЫ

Аңдатпа. Бұл мақалада ерте жастағы балалармен түзету жұмысын топтық жұмыс арқылы ұйымдастыру ерекшеліктері қарастырылды. АИБД ҰҒПО ұсынған статистикалық деректерге үңілсек, елімізде бүгінде ерекше білімді қажет ететін балалардың санының жылдан-жылға күрт арту құбылысы байқалады. Бұл дегеніміз, олармен жүргізілетін түзету жұмыстарының дер кезінде әрі жүйелі жүргізілуін талап етеді. Ал, мұндай жұмыс балалардың ерте жас кезеңінен басталғанда тиімді әрі орынды

болып табылады. Себебі, ерте жас балалардың дамуындағы ең маңызды, сензитивті өтпелі кезең ретінде қарастырылады.

Ерте жастағы балалармен түзету жұмысын ұйымдастыру кезінде қолданылатын әдістердің арасында топтық тәсілдің орны ерекше. Себебі, топтық жұмыс ерте жастағы балалардың даму ерекшеліктеріне айқын үйлесетін тәсіл. Бүгінгі күні қазақстандық арнайы педагогика саласында ерте жастағы балалармен топтық жұмысты ұйымдастыруға қатысты зерттеулердің жеткіліксіздігі байқалады. Мұндай ғылыми-әдістемелік қажеттілік тақырып өзектілігін айқындап, зерттеу сұрақтарын құруға негіз болады.

Мақаланың мақсаты: ерте жастағы ерекше білімді қажет ететін балалармен топтық жұмысты ұйымдастырудың педагогикалық шарттарын негіздеу.

Мақала нәтижелерінің практикалық маңыздылығы: зерттеуден алынған нәтижелер ерте жастағы балалармен топтық жұмысты ұйымдастыруда назарға алуға ұсынылатын теориялық және практикалық тұрғыдан құнды дереккөзі бола алады.

Түйін сөздер: ерте жас, топтық жұмыс, педагогикалық шарт, даму.

Ибраимова Айдана Асқатқызы

РГУ «Национальный научно-практический центр развития специального и инклюзивного образования», Алматы, Казахстан

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ОРГАНИЗАЦИИ ГРУППОВОЙ РАБОТЫ С ДЕТЬМИ РАННЕГО ВОЗРАСТА

Аннотация. В данной статье рассмотрены особенности организации коррекционной работы с детьми раннего возраста через групповую работу. Если взглянуть на статистические данные, предоставленные ННПЦ РСИО, то сегодня в стране наблюдается тенденция резкого увеличения количества детей с особыми образовательными потребностями из года в год. Это означает, что проводимые с ними коррекционные работы требуют своевременного и систематического подхода. А такая работа является эффективной и целесообразной, когда она начинается с раннего возраста детей. Это связано с тем, что ранний возраст считается наиболее важным, сензитивным переходным периодом в развитии детей.

Среди методов, используемых при организации коррекционной работы с детьми раннего возраста, особое место занимает групповой подход. Это связано с тем, что групповая работа-это подход, который четко вписывается в особенности развития детей раннего возраста. На сегодняшний день наблюдается недостаточное количество исследований в области Казахстанской специальной педагогики, касающихся организации групповой работы с детьми раннего возраста. Такая научно-методическая необходимость определяет актуальность темы и служит основой для построения исследовательских вопросов.

Цель статьи: обоснование педагогических условий организации групповой работы с детьми, нуждающимися в особых знаниях в раннем возрасте.

Практическая значимость результатов статьи: полученные из исследования результаты могут служить ценным в теоретическом и практическом плане источником, рекомендуемым к принятию во внимание при организации групповой работы с детьми раннего возраста.

Ключевые слова: ранний возраст, командная работа, педагогические условия, развитие.

Ibraimova Aidana Askatkyzy

*«National scientific and practical center for the development of special and inclusive education»
RSI, Almaty, Kazakhstan*

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR ORGANIZING GROUP WORK WITH EARLY CHILDHOOD CHILDREN

Annotation. This article discusses the specifics of the organization of correctional work with young children through group work. If we look at the statistical data provided by the NNPC of the Russian Academy of Education, today there is a tendency in the country for a sharp increase in the number of children with special educational needs from year to year. This means that the corrective work carried out with them requires a timely and systematic approach. And such work is effective and expedient when it begins at an early age of children. This is due to the fact that early age is considered the most important, sensitive transition period in children's development.

Among the methods used in the organization of correctional work with young children, a special place is occupied by the group approach. This is due to the fact that group work is an approach that clearly fits into the peculiarities of early childhood development. To date, there is an insufficient amount of research in the field of Kazakh special pedagogy concerning the organization of group work with young children. Such a scientific and methodological necessity determines the relevance of the topic and serves as the basis for constructing research questions.

The purpose of the article is to substantiate the pedagogical conditions for organizing group work with children in need of special knowledge at an early age.

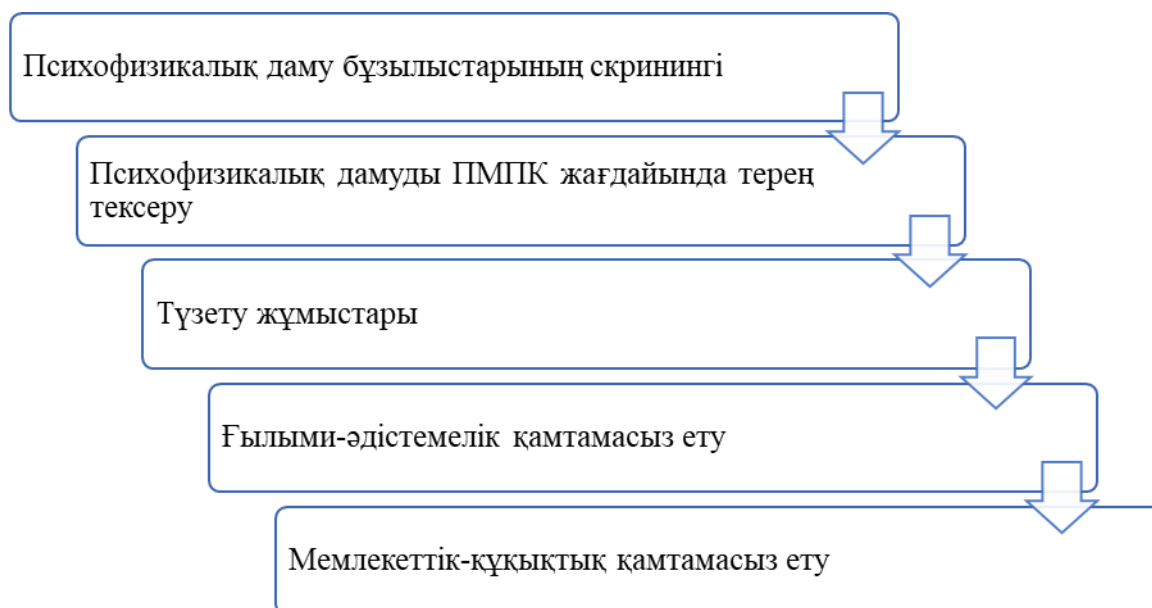
Practical significance of the results of the article: the results obtained from the study can serve as a valuable theoretical and practical source recommended for consideration when organizing group work with young children.

Keywords: early age, teamwork, pedagogical conditions, development.

Кіріспе

Білім берудің заманауи трансформациясы тек қана «оқыту-оқу» қағидасымен шектелмейді. Бүгінгі білім беру сипаты кәсіби қызметке құзыретті, тұлғалық және кәсіби қасиеттері қатар дамыған, әлеуметтік ортадағы өзгермелі жағдайларға бейімделе алатын озық тұлғаны тәрбиелеуді көздейді. Осы мақсатқа орай балаларды мектепке дайындау балабақша қабырғасынан немесе ересек мектеп жасынан емес, ерте жас кезеңінен басталады. Сондықтан, қазіргі білім беру жүйесі ерте жастан білім беру процесін ұйымдастыру мен оған құзыретті мамандарды даярлау мәселесін іске асыруды көздейді [1].

Қазақстандық білім беру жүйесінде «ерте жас» ұғымы алғаш рет 2000 жылдардың басында қолданыла бастады. Осы кезеңде отандық автор Р.А. Сүлейменова ерте жастағы балаларды қолдау мәселесіне арналған кандидаттық диссертациясы және онда ұсынылған қолдау деңгейлерінен кейін ерте жастағы балаларды жан-жақты зерттеу процесі басталды. Автор ұсынған модель Алматы қаласы, ӘБЕО орталығынан сәтті апробацияланып, қолданысқа шығарылды. Осылайша, Р.А. Сүлейменова ұсынған қолдау деңгейлері төмендегідей кезеңдерді қамтиды [2]:

1 сурет – Ерте жастан көмек көрсету деңгейлері

«Ерте жас кезеңі» атауы жас ерекшеліктер психологиясына сәйкес сәбилік кезең мен мектеп жасына дейінгі кезең арасындағы өтпелі сензитивті кезеңді білдіреді. Жас ерекшелігі бойынша бала өмірінің 1-3 жас кезеңіне сәйкес келеді. Torgano D. және қосалқы авторлармен құрамымен әзірленіп жарияланған зерттеу еңбегінде бұл жастағы балалардың даму ерекшеліктеріне нақты талдаулар жасалады. Атап айтқанда, ерте жас психикалық процестердің қарқынды дамып, тұлғалық қасиеттердің қалыптасатын кезеңі екендігі көрсетіледі.

Ерте жастағы балалардың тағы бір ерекшелігі ақпаратты қабылдау және қолдану қабілетінің жетілгендігі болып табылады. Себебі, бұл жастағы балалардың орталық жүйке жүйесінің ерекшеліктеріне байланысты олардың сыртқы орта жағдайларына бейімделгіштігі жоғары болады. Мұндай бейімделгіштік олардың жаңа дағдыларды жылдам меңгеруіне, түзету процесін жақсы қабылдауға, сонымен қатар, қарым-қатынас дағдыларын өнімді дамытуға ықпал етеді. Бұл сипатталған құбылыстар әдетте психикалық немесе (және) физикалық бұзылысы жоқ балаларда орын алады. Ал, бала дамуына кедергі келтіретін қандай да бір бұзылыстың болуы балалардың ерте жастағы дамуында дағдылардың жасына сай қалыптаспауына алып келеді [3].

Ерте жастағы балалардың дамуындағы бұзылыстардың барлығы олардың дамуындағы әлеуметтік және қоғамдық рөлін айқындайтын негізгі факторлар болып табылады. Сәйкесінше, ерекше білімді қажет ететін ерте жастағы балалармен аранйы ұйымдастырылған түзете-дамыту жұмыстарын өткізу өте маңызды. Сонымен қатар, балалардың жасын және жеке ерекшеліктерін ескеретін болсақ, олармен түзету жұмысын ұйымдастыру да бірқатар педагогикалық шарттардан және талаптардан тұрады. Ерте жастағы балалармен түзету жұмысының әдістерін таңда осы процестің тиімді болуының басты факторы деуімізге болады. Ал, әдістердің ішінде топтық әдістің рөлі ерекше. Себебі, ерте жастағы балалардың ерекшелігіне байланысты олармен топтарда жұмыс істеу өте тиімді. Топтық жұмыс барысында балалар бір-бірін бақылайды, еліктейді және қайталайды. Осылайша, түзету жұмысының нәтижелерін арттыру мүмкіндігі туындайды.

Жоғарыда атап өткеніміздей, түзету жұмысын ұйымдастырудың негізін педагогикалық шарттар құрайды. Бұл дегеніміз топтық жұмыстың тек топқа біріктіріп жұмыс атқару емес, тиімді жұмыс атқару мақсатындағы педагогикалық тәсіл екендігін білдіреді.

Материалдар мен әдістер. Мақала мазмұнында ұсынылған зерттеу мақсаты ерте жастағы ерекше білімді қажет ететін балалармен топтық жұмысты ұйымдастырудың педагогикалық шарттарын негіздеу болып табылады. Осы мақсатқа байланысты жұмысты төмендегідей зерттеу сұрақтары көзделеді:

- Ерте жастағы балалармен топтық жұмысты ұйымдастыру ерекшеліктері қандай?
- Ерте жастағы балалармен топтық жұмысты ұйымдастырудың педагогикалық шарттары мен мазмұны қандай?

Зерттеу мәселесінің (сұрақтарының) шешімдерін табу үшін зерттеу барысында келесі әдістер қатары қолданылды:

Салыстыру әдісі. Салыстыру әдісі зерттеу жұмысында ерте жастағы балалардың жас ерекшеліктеріне қарай даму ерекшеліктерін зерттеуде, топтық жұмыстың педагогикалық шарттарын өзара салыстыру барысында қолданылды.

Теориялық талдау әдісі. Теориялық талдау әдісі арқылы зерттеу сұрақтарының теориялық негіздері айқындалып, шолу жасалды. Мұнда «ерте жас» ұғымының мәні, ерте жастағы балалардың даму ерекшеліктері, тақырыпты зерттеген авторлардың тұжырымдары қарастырылды. Теориялық талдау әдісі отандық авторлардың диссертациялары, нормативтік құжаттар, рейтингтік журналдар (Scopus, Web of Science) және ҚР ҒЖЖБМ саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті ұсынған журналдарды қолдана отырып жүзеге асырылды.

Жүйелеу әдісі. Жүйелеу әдісін қолдану арқылы алынған ақпарат түрлері жүйеленіп, бірізді ғылыми стилде ұсынылды. Жүйелеу жұмысында мәтін, кесте және сурет түріндегі ақпарат қолданылды.

Әдебиеттерді өңдеу әдісі. Әдебиеттерді өңдеу әдісі арқылы зертету әдебинетіне транслитерация жасалды.

Зерттеу нәтижелері. Бала дамуы жас кезеңдері психологиясына сәйкес бірнеше кезеңдерден тұрады. Соның ішінде 1 мен 3 жас аралығын қамтитын кезең «ерте жас» деп аталады. Кезеңнің ерекшелігі мен басты көрсеткіші сензитивтілік болып табылады. Яғни, баланың барлық қызметтері мен функциялары осы кезеңде қарқынды дамиды. Баланың когнитивті жүйесі мен физикалық қызмет түрлері дамуында үлкен өзгерістер орын алады. Аталған даму орталық жүйке жүйесінің қызметімен басқарылатын болғандықтан, мұндай қарқынды даму барысында «ерте жас дағдарысы» деп аталатын кризистік кезең де орын алады. Сонымен қатар, ерте жастағы балалардың жетекші әрекеті заттық әрекет түрі ретінде қалыптасып, кезеңнің соңына қарай ойын әрекеті ерекше дамиды. Осылайша, «ерте жас» ұғымының мәнін негіздей отырып, бұл кезеңнің әрбір жартыжылдығында орын алатын ерекшеліктерді төмендегі кестеде ұсынамыз:

Кесте 1 – Ерте жас онтогенезі

№	Жас кезеңі (ай)	Негізгі сипаттамасы
1	12-18 ай	Сензитивті кезеңнің басталуы, психикалық-физикалық процестердің қарқынды дамуының бастапқы кезеңі
2	18-24 ай	Жетекші әрекеттің анық көрінуі, мақсатты әрекет дағдысының қалыптасуы
3	24-30 ай	Әрекет түрлерінің күрделенуі және қарым-қатынас дағдыларының дамуы, сөйлеу тілінің дамуы
4	30-36 ай	Мектепке дейінгі кезеңге көшу үрдісінің басталуы, сөйлеу тілінің жетік дамуы, қоршаған ортада мақсатты әрекет ету дағдыларының қалыптасуы

Жоғарыда ұсынылған теориялық деректе көрсетілгендей, балалардағы физиологиялы қарқындылық олардың дамуындағы кризистік кезеңге алып келеді. Яғни, балаларда бұл кезеңде дамумен қатар мінез-құлықтың қиындықтары, психологиялық өзгерістер мен коммуникациялық қиындықтар арқылы көрінетін уақытша өзгермелі жағдай орын алады. Психолог маманардардың айтуынша, бұл кезең балаларда орта есеппен алғанда 6 айға дейінгі уақытты құрайды.

Демек, ерте жастағы балаларда қалыпты жағдайда да даму біркелкі емес қарқынды дамиды. Сәйкесінше, мұндай жағдай ерекше білімді қажет ететін балалардың да дамуында өзіндік қиындықтарын алып келеді. Ерекше білімді қажет ететін ерте жастағы балаларда ерте жас кризисі және дамудың спецификалық ерекшеліктеріне байланысты күрделі өтеді.

Жетекші әрекеттің ерте жас кезеңінде заттық түрде болатындығын ескерсек, түзету ортасын жабдықтау және түзету жұмысының мазмұнын құру кезінде осы ерекшеліктер есепке алынуы тиіс. Балалардың даму психологиясын зерттей отырып, Д.Б. Эльконин өз жұмысында ерте жастағы балалардың негізгі әрекеті манипулятивті әрекет түріне бағытталатыны жөнінде деректер келтіреді [8].

Бала дамуының мәселелерін зерттеген авторлардың бірі Л.С. Выготский өз жұмыстарында ерте жастағы балалардың әлеуметтік ерекшеліктерін қарастырды. Автор өз теориясында ерте жастағы балалардың әлеуметтік ортаға деген қажеттілігін жоғары

бағалайды. Сонымен бірге, балаларды әлеуметтік ортаға енгізуді баланы дамытудағы негізгі тәсілдердің бірі ретінде ұсынады. Демек, топтық жұмыс балалардың әлеуметтік ортаға енуінің микродеңгейі ретінде қарастырылатын тиімді стратегия болып табылады [9].

Ерте жастағы балалармен топтық жұмысты ұйымдастыруды тиімді технология дегенмен де, оның тиімділігі ұйымдастыру кезіндегі педагогикалық шарттардың сақталуына тікелей тәуелді. Ал, бұл педагогикалық шарттар педагогика, психология және арнайы педагогика ғылымдарындағы негізгі қағидалар мен талаптар негізінде әзірленеді. Сонымен, педагогикалық шарттардың әрқайсына жеке-жеке тоқталып өтейік [10]:

Алғашқы педагогикалық шарт арнайы педагогикадағы кез-келген түзету жұмысының негізін құрайтын қағидамен тікелей байланысты. Яғни, бірінші шарт ерте жастағы балалармен топтық жұмысты ұйымдастыру кезінде олардың жеке және жас ерекшеліктерін ескеруді көздейді. Яғни, балаларды тек топқа біріктіру және топта түзету жұмысын өткізу жеткіліксіз. Топта өткізілетін жұмыс мазмұны балалардың жасына және олардың осы жас кезеңіндегі даму ерекшеліктеріне негізделі отырып дайындалуы шарт. Яғни, өзекті даму аймағы мен жақын арадағы даму аймағын ескеру арқылы балаларды тиімді дамытуға болады. Бұл педагогикалық шартты ескеру шағын топтарды құру кезінде де басты назарға алынады. Себебі, бір топта жасы шамалас балалар біріктіріліп, түзету сабақтары ұйымдастырылады. Мәселен, ерте жастағы балалардан топтарды құру кезінде 1 және 3 жастағы балалармен топты құру тиімсіз деуге болады. Себебі, олардың жетекші әрекеті, қарым-қатынас және әлеуметтік дағдыларының қалыптасу сипаты түрлі болып келеді. Бұл олардың топтық өзара әрекеттесуіне кері ықпалын тигізеді. Сәйкесінше, педагогтер топтарды құру барысында және жұмыс мазмұнын құруда аталған педагогикалық шартты ескерулері міндетті.

Ерте жастағы балалармен жұмыстағы келесі педагогикалық шарт денсаулық сақтау қағидасымен тікелей байланысты. Яғни, түзету жұмысын ұйымдастыру кезінде жұмыс мазмұны тек педагогикалық мақсатқа ғана емес, сонымен қатар, балалардың қауіпсіз әрі қолайлы ортада болуымен де байланысты болуы қажет. Балалардың ерте жастағы эмоционалды даму ерекшеліктерін ескеретін болсақ, бұл кезеңде түзету жұмысына ата-аналардың қатысуы, педагогтердің қауіпсіз ортаны құруы, сонымен қатар, педагогикалық ортадағы жайлылықты қамтамасыз етуі өте маңызды. Баламен түзету жұмысы «жұмсақ» тәсілдерге, эмоционалды тығыз байланысқа бағытталуы тиіс. Бұл түзету жұмысының тиімділігін арттырып, өнімді нәтижелерді қамтамасыз етеді [11].

Қарастыратын келесі педагогикалық шарт әлеуметтік механизм қағидасын есепке алуға қатысты болып келеді. Себебі, бұл қағидаға сүйенетін болсақ, ерте жастағы балалардың негізгі үйрену механизмі өзгелерге еліктеу мен бақылау арқылы жүзеге асырылады. Яғни, топтық жұмыс тек қатаң дидактикалық қағидаларға емес, керісінше, еркін сабақтар түрінде өткізілуі қажет. Балалар көбірек бақылау және еліктеу арқылы жаңа дағдылар мен біліктерді сәтті қалыптастырады.

Әлеуметтік механизм қағидасын ескере отырып, топтық жұмыстың келесі педагогикалық шартын ұсына аламыз. Топтық жұмысты ұйымдастыру процесінен бөлек оның мазмұнына да қойылатын талаптар қатары бар. Ерте жастағы балалардың жетекші әрекеті ойын және заттық әрекет болғандықтан, сабақтардың негізгі фрагменті де осы әдістерге бағытталуы қажет. Дегенмен, ойын тек уақыт өткізу құралы емес, жұмыс мақсатына бағытталған педагогикалық әрекет ретінде ұйымдастырылуы тиіс. Ойындарды құрылымды әрі жүйелі өткізу арқылы балалардың қоршаған ортаны тануына, дағдыларды қалыптастыруға мүмкіндік туындайды. Ф.Фребель жұмысында көрсетілгендей ойын ерте жастағы балаларды дамытудағы негізгі әдіс болып саналады. Сол себепті, ерте жастағы балалармен топтық жұмыс кезінде қолданылатын ойындарды мазмұнды әрі мақсатына сай ұсыну өнімді нәтижелерге алып келеді [12; 13].

Ерте жастағы балалармен педагогикалық жұмыстың тағы бір маңызды шарттарының бірі білім беру процесіне қатысушылармен өзара әрекеттесу болып табылады. Яғни, түзету жұмысында ерте жастағы балалармен тек педагог мамандар ғана емес, сонымен қатар, олардың ата-аналарының да қатысуы өте маңызды. Бұл балалардың педагогикалық ортасының жайлылығын арттыруға, ата-аналардың ақпараттық құзыреттілігін дамытуға оңды ықпал етеді.

Сонымен, ерте жастағы балалармен топтық жұмысты ұйымдастыру жоғарыдағы педагогикалық шарттарды назарға алуды ұстанады.

Талқылау. Ерте жастағы балаларды дамыту кезінде топтық тәсілді қолдану теориялық талдау кезеңінде көрсетілгендей тиімді тәсілдердің бірі болып табылады. Сондай-ақ, топтық жұмысты ұйымдастыру барысында ұсынылған педагогикалық шарттарға сүйену түзету жұмысының тиімді әрі ұзақмерзімді болуына әсер ететін негізгі фактор деуімізге болады. Ерте жастағы балалармен педагогикалық түзету жұмысын ұйымдастыратын мамандардың тәжірибелік ұсынымдарына сүйенетін болсақ, балалармен жұмыс кезінде тиімді топтық тәсілдер, формалар және заманауи инновациялық әдістердің қолданылуы қажет. Бұл таңдалған әдістер балалардың сөйлеу тілін, қарым-қатынас дағдыларын, танымдық қызметтерін, сенсорлық жүйесін және әлеуметтік-тұрмыстық дағдыларын дамытуға бағытталады. Бұл салаларды дамыту әдістерін таңдау барысында бұл әдістердің мамандарға әрі ата-аналарға да қолдану мүмкіндігінің болуы ескеріледі. Ал, әдіс мазмұны мен формасына келсек, мұнда жұмыс барысында қарастырылған бірінші педагогикалық шарт ұсынылады [14].

Бірінші педагогикалық шартты есепке ала отырып, жұмыстың екінші педагогикалық шарты әзірленді. Ерте жастағы балалармен қатаң нұсқаулықтарсыз, қайталауға және еліктеуге сүйенетін әдістерді таңдауымыз қажет. Бала педагогикалық процесс барысында өзін жайлы сезінер болса – олармен коммуникация орнату да жеңілрек болады.

Әлеуметтік механизм мен әдістерді таңдауға құрылған педагогикалық шарттар ерте жастағы балалармен топтық жұмысты ұйымдастыру кезінде тиімді тәсілдерді таңдау мақсатына бағытталады. Сонымен бірге, мұндай жұмыстарға тек педагогтер ғана емес, ата-аналардың да белсенді енуі өте маңызды.

Ұсынылған педагогикалық шарттар теориялық талдау және тәжірибеден алынған бақылау деректеріне сүйене отырып жасалынды. Тақырып өзекті әрі алда перспективалы талдауды қажет етеді деп бағаланады.

Қорытынды

Мақала әдістеріне сәйкес жүргізілген зерттеу нәтижесінде ерте жастағы балалардың даму ерекшеліктері айқындалып, әрбір ерте жас кезеңіне сай дағдылардың қалыптасу онтогенезі ұсынылды. Сонымен қатар, ерте жас кезеңінің баланың тұлға ретінде қалыптасуындағы маңызы талданып, түзету жұмысының негізгі бағыттары айқындалды. Осы бағыттар бойынша түзету жұмысының педагогикалық шарттары беріліп, әрбір шарттың мазмұнына талдау жасалды.

Қазіргі қазақстандық білім беру жүйесінің өзгермелі жағдайларында ерекше білімді қажет ететін балаларды ерте жастан бастап дамыту олардың қоғамда өз қатарластарымен тең азамат ретінде қалыптасуына ықпал ететін ең тиімді қадам деп қорытынды жасауға болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- 1 Polat F., Karakuş M., Helmer J., Malone K., Gallagher P., Mussabalinova A., Zontayeva Z., Mnazhatdinova A. Factors affecting multi-stakeholders perspectives towards inclusive early childhood education (IECE) in Kazakhstan // *Children and Youth Services Review*. – 2023. – Vol. 155. – Article 107224 <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2023.107224>
- 2 Сулейменова Р.А. *Организационно-технологические основы ранней коррекционно-педагогической помощи детям с ограниченными возможностями (на материале Республики Казахстан): автореф. дис. ... д-ра пед. наук.* – М., 2001. – 36 с.

- 3 Hernández-Torrano D., Ibrayeva L., Sergazina M., Burambayeva A., Kulsary A., Vella-Brodrick D., Eadie P. What makes young children happy? Exploring well-being through children's perspectives in early childhood education // *Early Childhood Education Journal*. – 2025. – Vol. 53. – No. 1. – P. 1–15.
- 4 Дуниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы (ДДСҰ). Ресми сайт [Электрондық ресурс]. – Қолжетімділік режимі: <https://www.who.int/> (қаралған күні: 22.03.2026).
- 5 Шереметьева Е. В. Предупреждение отклонений речевого развития у детей раннего возраста // М.: Национальный книжный центр. – 2012. – Т. 168. – С. 4.1.
- 6 Браткова М. В., Закрепина А. В., Пронина Л. В. Коррекционное обучение и развитие детей раннего возраста в играх со взрослым. – 2013.
- 7 Филатова Ю. О. Онтогенез и дизонтогенез плавности речи у детей // *Дефектология*. – 2018. – №. 5. – С. 33-42.
- 8 Эльконин Д. Б. Игра и психическое развитие // *Альманах Института коррекционной педагогики*. – 2017. – №. 28. – С. 32-66.
- 9 Выготский Л.С. Мышление и речь. Психология искусства. Вопросы детской психологии. – М.: Эксмо, 2025. – 848 с.
- 10 Леонтьев А.Н. Проблемы психологии: учеб. пособие для вузов / под ред. Д.А. Леонтьева. – М.: Смысл, 2024. – 327 с.
- 11 Мамедова Л. В. Особенности психического развития детей раннего возраста // *Современное педагогическое образование*. – 2018. – №. 6. – С. 255-259.
- 12 Кухтова Н. В., Сотникова Е. И., Белановская М. Л. Измерение стилей семейного воспитания детей и механизмов социального научения // *Психология человека в образовании*. – 2023. – Т. 5. – №. 2. – С. 283-304.
- 13 Брюханова И. А. Фридрих Фребель-фундатор дошкольного образования // *Путь в педагогическую науку: проблемы и решения*. – 2019. – №. 5. – С. 10-16.

УДК 376.42

МРНТИ 14.29.21

DOI <https://doi.org/10.51889/2960-1673.2026.85.2.011>

¹Сардарова Ж.И., ²Дауренбекова М.Н.

¹п.ғ.д., қауымд.проф. Арнайы педагогика кафедрасы, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы қ., Қазақстан

² «Арнайы педагогика: Инклюзивті білім беру» мамандығының 1-курс магистранты Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы қ., Қазақстан

КӘСІБИ ЕҢБЕККЕ БАУЛУ ПӘНІНДЕ ЗИЯТЫ ЖЕҢІЛ ЗАҚЫМДАЛҒАН 8-СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЕҢБЕК DAҒДЫЛАРЫН ДАМУЫ

Аңдатпа. Мақалада зияты жеңіл зақымдалған 8-сынып оқушыларының «Кәсіби еңбекке баулу. Тігін ісі» пәнінде еңбек дағдыларын дамыту мәселесі қарастырылады. Зерттеудің өзектілігі ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылардың әлеуметтік бейімделуін, дербестігін және болашақ кәсіби қызметке даярлығын қамтамасыз ету қажеттілігімен анықталады. Зерттеудің мақсаты – кәсіби еңбекке баулу сабақтарында Step-by-step технологиясы мен QR-код арқылы ұсынылатын бейне-нұсқаулықтарды қолданудың еңбек дағдыларын қалыптастырудағы тиімділігін теориялық тұрғыдан негіздеу және эксперименттік жолмен анықтау. Зерттеу барысында педагогикалық бақылау, диагностикалық бағалау, сауалнама және эксперименттік әдістер қолданылды. Еңбек дағдыларының қалыптасу деңгейі С.Л. Мирский әдістемесі, ал кәсіби қызығушылық деңгейі Ю.П. Засядько тесті арқылы бағаланды. Эксперимент нәтижелері оқушылардың басым бөлігінде еңбек әрекетін жоспарлау, әрекеттердің реттілігін сақтау және өздігінен жұмыс істеу дағдыларының жеткіліксіз қалыптасқанын көрсетті. Сонымен қатар кезеңдік оқыту технологиясын, QR-код арқылы ұсынылатын бейне-нұсқаулықтарды және көрнекі алгоритмдерді пайдалану оқушылардың оқу мотивациясын, практикалық әрекеттерді орындау сапасын және дербестігін арттыруға ықпал ететіні анықталды.